

**Секція 6. Останній етап шкільної реформи в Україні (10-12 класи):
виклики для викладання іноземних мов.**

**Sektion 6. Die letzte Etappe der Schulreform in der Ukraine (10.-12.
Klassen): Herausforderungen für den Fremdsprachenunterricht.**

DOI: <https://doi.org/10.20535/IWPOK3.2025.art.54>

УДК 373.5.016:91

Кобернік С. Г.

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

**ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІН НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ У 9-12
КЛАСАХ (НА ПРИКЛАДІ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ)**

У вітчизняній шкільній освіті під час повномасштабного вторгнення російської армії в Україну, яке триває вже майже 4 роки, продовжується розвиток і впровадження ідей Нової української школи (НУШ), згідно розробленої та ухваленої Концепції (Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи, 2016.). За жахливі за своїми наслідками для нашої держави роки війни реформа НУШ у цьому навчальному році вже повноцінно крокує у 8 класах базової ланки ЗЗСО. У 9 класах пілотних шкіл в усіх регіонах України розпочато апробацію вивчення предметів за новими модельними програмами і рекомендованими МОН підручниками та електронними додатками до них. Триває процес розроблення й подання на фахові експертні комісії для затвердження, створених на новій концептуальній основі модельних навчальних програм для вивчення окремих предметів та інтегрованих курсів у 10-12 класах старшої профільної школи. Отже, не зважаючи на воєнний стан, Україна продовжує впроваджувати перспективні зміни в освітній системі, зокрема і для старшої профільної школи.

Зупинимося на всіх вказаних вище змінах докладніше.

Для вивчення шкільних предметів у 8 класі за чинними Державним

стандартом базової освіти (Державний стандарт базової середньої освіти, 2020), типовою освітньою програмою, модельними навчальними програмами фаховими авторськими колективами завчасно було підготовлено, видавництвами надруковано за держаний кошт та забезпечено ЗЗСО новими підручниками з електронними додатками, навчальними та методичними посібниками. Всі підручники з предметів пройшли конкурсний відбір та були надруковані накладами, визначеними за результатами вільного вибору вчителів-предметників з кожної школи. З цього навчального року електронні додатки для всіх підручників 8 класу були централізовано розміщено на освітній платформі Всеукраїнська школа онлайн (<https://lms.e-school.net.ua>).

Нарешті в Україні з'явилися повноцінні інтерактивні електронні додатки до підручників (е-додатки), які дозволяють учителю і учням значно розширити дидактичні можливості основного засобу навчання й використовувати різнопланово його матеріали як на уроках, так і в процесі домашньої підготовки школярів, що сприятиме ефективнішому здійсненню освітнього процесу. Цей досвід вже багато років існує у більшості країн Європи і буде сприяти євроінтеграції нашої країни на шляху до вступу в ЄС.

На прикладі авторського підручника з географії для 8 класу (Кобернік, 2025) схарактеризуємо складові елементи е-додатку, у якому розміщено:

- інформацію та ілюстративні матеріали з усіх розділів і тем курсу (зміст кожного параграфу);
- інструкції та алгоритми щодо виконання практичних робіт, матеріали і послідовність дій для здійснення групових досліджень та навчальних проєктів;
- блоки тематично відповідних цікавих фактів;
- тестові завдання для здійснення поточного й підсумкового самоконтролю та оцінювання здобутків школярів;
- тематично відповідні презентації та відеоуроки.

Посилання на електронний додаток та відповідні QR-коди наведено у

змісті кожного параграфу друкованого підручника, особливо у рубриках з практичними завданнями і дослідженнями для учнів, які розраховані на групову навчально-пізнавальну діяльність.

Отже, сучасний підручник з географії з відповідним е-додатком дозволяє реалізувати очікувані результати навчання згідно змісту Державного стандарту і модельної навчальної програми (Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти, 2022), активніше залучати учнів до розв'язання практичних завдань і здійснення досліджень, пошуку інформації та її аналізу, моделювання, виявлення у змісті географічного матеріалу наявних причинно-наслідкових зв'язків та залежностей. При цьому особливого значення в організації навчання географії набуває його безпосередній зв'язок з реальним життям, практичне застосування отриманих учнями знань і умінь у різних життєвих ситуаціях.

На додаток до підручника з географії 8 класу за авторськими ідеями нами спільно з співавтором Р.Р. Коваленко розроблено відповідний навчально-методичний пакет для вчителя та учня, до складу якого увійшли такі посібники: робочий зошит учня для практичних робіт та досліджень для 8 класу із зошитом-вкладкою для самостійної роботи; графічні конспекти уроків до вивчення всіх тем курсу; діагностувальні роботи для перевірки результатів навчання учнів 8 класу з географії за трьома групами результатів; методичний посібник для вчителя «Як організовувати навчання географії у 8 класі в умовах НУШ». Змістове наповнення вказаних посібників спрямоване на забезпечення та реалізацію діяльнісного і компетентнісного підходів, передбачених концепцією НУШ та враховують зміни у географічній освіті згідно чинних нормативних документів для розвитку середньої освіти в Україні.

Розпочато плідну роботу щодо вивчення всіх шкільних предметів за ідеями НУШ у 9 класах з наступного навчального року. З цією метою в літній період цього року було оголошено подання на затвердження

фаховими експертними комісіями МОН України першої частини нових підручників з відповідними е-додатками на 1 семестр. Ті підручники, які були схвалені для використання в освітньому процесі галузевими комісіями, запропоновані пілотним ЗЗСО для апробації. Згідно наказу МОН для кожного підручника для визначення його відповідності та ефективності визначено від 5 і більше пілотних шкіл з різних областей.

До 01 вересня автори і видавництва мали забезпечити пілотні навчальні заклади необхідними для вивчення предметів матеріалами, а саме: календарним плануванням на 1 семестр, навчальними посібниками для школярів (Кобернік, 2025а), е-додатками, методичними рекомендаціями для вчителя тощо. Пізніше за розпорядженням установи МОН, яка займається апробацією підручників – Українського інституту розвитку освіти необхідно було розробити і подати підсумкові діагностичні роботи для оцінювання результатів навчання учнів 9 класів пілотних шкіл у вигляді тестових завдань різних рівнів та розмістити їх на освітній платформі Всеукраїнська школа онлайн. До пропонованих діагностичних робіт слід було також підготувати і подати детальні інструктажі та критерії оцінювання кожного виду тестів.

Розглянемо докладніше, які зміни очікують українських учнів на перспективу реформування старшої профільної школи у 10-12 класах ліцеїв з 2027/2028 навчального року на прикладі шкільної географічної освіти. Ключові зміни майбутньої підготовки старшокласників вказано у затвердженому у 2024 році Державному стандарті профільної освіти (Державний стандарт профільної освіти, 2024). В ньому зазначено, що академічні ліцеї формують профілі навчання у 10-12 класах в межах трьох кластерів, а саме:

- «мовно-літературний кластер (зокрема профілі з поглибленим вивченням української мови та літератури, профілі з поглибленим вивченням іноземної мови);

- соціально-гуманітарний кластер (зокрема профілі з поглибленим вивченням історії та громадянської освіти, профілі з поглибленим вивченням географії та іноземної мови);

- STEM кластер (зокрема профілі з поглибленим вивченням хімії та біології, профілі з поглибленим вивченням математики та фізики, профілі з поглибленим вивченням інформатики, математики, технологій)» (там само).

Географію, як окремий предмет, планують вивчати у старшій профільній школі (10-12 класи) у межах соціально-гуманітарного кластеру з поглибленим вивченням географії та іноземної мови. Причому окремі елементи географічної освіти будуть присутні як в інтегрованому курсі природничої освітньої галузі, який має назву «Природознавство», так і під час вивчення географії, як профільного предмету. Для вивчення географії у даному кластері заплановано: у 10 класі 52 години у 2 семестрі; в 11 і 12 класах – по 105 годин. В освітній програмі академічного ліцею «має бути запропоновано також перелік вибірових освітніх компонентів у межах тих профілів навчання, які реалізують в академічному ліцеї для забезпечення досягнення здобувачами освіти результатів поглибленого рівня» (там само). Тобто на перспективу мають бути розроблені і запропоновані для вчителів додаткові вибірові курси з географії для паралельного вивчення.

Влітку 2025 року було сформовано Робочу групу з фахівців-географів, до складу якої увійшли автори попередніх модельних програм з географії для 6-9 класів, автори підручників з географії, відомі методисти, науковці й вчені-географи з усіх регіонів України, завданням якої було розробити і подати на відповідну експертну комісію МОН модельну навчальну програму з географії для 10-12 класів профільної школи. Вказаною робочою групою було розроблено на якісно новій основі з урахуванням ідей Концепції НУШ (Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи, 2016) і сучасними тенденціями розвитку географічних наук зміст модельної програми, за визначеними та затвердженими напрямками курсів географії для кожного класу. Ця модельна

програма нині подана у фахову комісію МОН на експертизу і перебуває на стадії розгляду експертами.

На основі зазначеного вище, сформулюємо такі підсумкові узагальнення:

1. В Україні, не зважаючи на продовження воєнного стану, відбувається впровадження ідей НУШ вже у 8-9 класах ЗЗСО і визначаються перспективи змін для старшої профільної школи у 10-12 класах.

2. Нині учні 8 класів закладів середньої освіти навчаються за новими модельними програмами і підручниками з використанням е-додатків та сучасного навчально-методичного забезпечення, що розроблені авторами з урахуванням прогресивних положень Концепції НУШ.

3. З вересня 2025/2026 навчального року в 9 класах пілотних шкіл в різних регіонах України відбувається апробація нових модельних навчальних програм і підручників з інтерактивними електронними додатками, розміщеними на освітній платформі Всеукраїнська школа онлайн, з усіх предметів базової школи. За результатами цієї апробації будуть рекомендовані підручники для участі у конкурсному відборі вчителями ЗЗСО для своїх учнів у 9 класу.

4. Розпочато процес щодо створення змістового наповнення і навчально-методичного забезпечення для здійснення реформи старшої профільної школи із запровадження прогресивних ідей Концепції Нової української школи у 10-12 класах ліцеїв з 2027/2028 навчального року. Станом на сьогодні вже розроблені та подані на експертні комісії МОН модельні навчальні програми для вивчення предметів у старшій профільній школі.

5. У відповідних установах паралельно має плануватися та здійснюватися підвищення кваліфікації вчителів-предметників щодо організації освітнього процесу з урахуванням особливостей та ідей НУШ. Відповідні зміни також мають відбуватися у фаховій підготовці майбутніх учителів за спеціальністю «Середня освіта» у закладах вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти (2020). – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
2. Державний стандарт профільної освіти (2024). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text>
3. Всеукраїнська школа онлайн (сайт) – Режим доступу: <https://lms.e-school.net.ua>
4. Кобернік С.Г. (2025). Географія: підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. – Кам'янець-Подільський: Абетка.
5. Кобернік С.Г. (2025 а). Географія: навчальний посібник для 9 класу закладів загальної середньої освіти. Частина 1 / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. – Кам'янець-Подільський: Абетка.
6. Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Гільберг Т. Г., Даценко Л. М.), (2022). – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Heohrafiya/Heohrafiya.6-9%20kl.Kobernik.ta.in.06.05.22.pdf>
7. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи, (2016). – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>